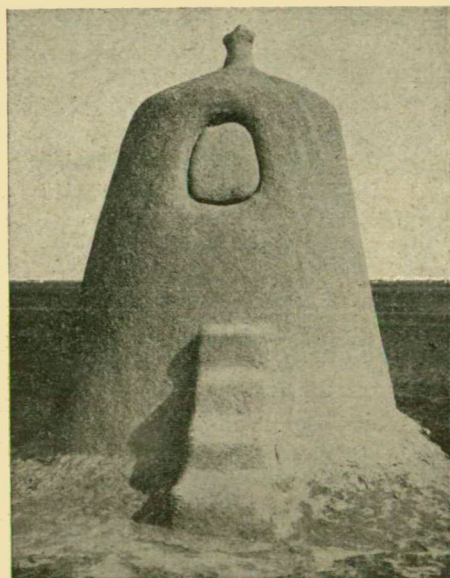


Valljuk be, hogy nagy, nagy a különbség abban, ha *egy valakitől* kapja az élet utait kezdő fiatal lélek azt a fektetett pénzt, vagy kapja az ő lakodalmán résztvevő legények, lányok, emberek, asszonyok *sokaságától, egyeseitől!* (mert a menyasszony- és a menyecsketánczon, a menyasszony-koszorú áhverésén résztvesz minden mozdulni képes valaki az „egy fordulójával“, egy-két fillérjével, néha pengőjével). És a menyasszony szemeláttára gyűl a pénzes tálba a sok pattogó fillér, nickel és ezüst; ezek hangja föl-fölsendül az emlékében, ha fillért és garast takarít meg később, s milyen emelkedett érzéssel viszi ezt az aprós összeget a takarékpénztárba, ahol a lakodalmi emlékek újulnak fel a próza világában! A lakodalmi poétikus fillérek összegét köszöntik a prózai fillérek! Egészen más volna, ha egy összegben, nagyobb bankóban tevődnek le az a fektetett pénz! vajjon *tudná-e* vonzani az a *nagy* a kicsit? És az a kis fillér vajjon *merné-e* fölkeresni azt a nagyot önmagában, nem várna-e inkább otthon a társak, a többek összegyűlésére? És ez az ilyen várás, az így remélt gyűjtés nem a szétmálással szokott-e végződni rendszeren? . . .

Magyar Kázmér.

NÉPFOGLALKOZÁSOK, NÉPSZOKÁSOK.

Boglyaalakú gabonások.



Boglyaalakú gabonás a félegyházi tanyák között.

Az irodalomban először *Osváth Pál*, Biharvármegye egykori csendbiztosa ad hírt a boglyaalakú gabonásokról. A bihar-megyei Osökmön — úgymond — az a szokás, hogy minden gazda udvarán egy sárból készített, kimeszelt, boglyakemence forma épület áll, amelyben a gabonát tartják.¹ Ez a sokáig egyedülálló irodalmi adalék adta a gondolatot *Bátky Zsigmond*-nak, hogy tudományos nyomozást indítson ennek a szokásnak lényege és elterjedése tekintetében. Mindjárt a kezdet kezdetén igen jó munkatársat kapott *Kajsa Lajos* esökmői ref. tanítóban, aki a falujabeli gabonásokról adott kimerítő híradást, továbbá az azóta elhunyt *Farkas Sándor*-ban, a nagyalföldi népeleti tárgyak rajongó

¹ L. *Osváth Pál*: Biharvármegye sárréti járása leírása. Nagyvárad, 1875. 313. l.

gyűjtőjében, aki Szegvárról küldött igen becses és az egész kérdést tisztázó képeket, leírásokat. *Bátky* mindezt összefoglalva, 1903-ban ¹avval a megjegyzéssel adta ki, hogy „nagyon örvendeménk, ha innen az íróasztal mellől szerzett e néhány adatot vidéki tagtársaink minél bővebben kiegészítenék.”²

Erre a fölhívásra csak hét esztendő múlva jött válasz. *Bartucz Lajos* a nagy magyar Alföld népies építkezéséről írott értekezésében megerősíti és sokban bővíti *Farkas Sándor* szegvári adalékait. *Gabonás verém* v. *életés verém*-nek nevezi a nép ezeket a vert földből, vagy vályogból készült boglyalakemence alakú építményeket — mondja *Bartucz* —, mert régen ezek a gabonások tényleg a földbe ásott vermek voltak; a gazdát a célszerűség vezette, mikor a vízár veszélyének örökké kitett földalatti vermek helyett a föld fölé építkezett.³

1907. őszén Kiskunfélegyháza népies építkezését tanulmányozva, az alacsonyabb fekvésű, vízjárta tanyák között magam is több, már elpusztulóban lévő boglyaalakú gabonást találtam; ezek közül a legépebbet, amint még használtak, az Ipacs József 588. sz. tanyáján épültet le is fényképeztem. (L. a mellékelt ábrát!) Ez a gabonás 2 és 1/2 méter magas, vályogból épült, kívül, belül sárral kitapasztva és belül a féreg ellen kifüstölve. Kérdésemre, hogy miért csinált *fönnálló vermet* a földalatti helyett, a gazda azt felelte, hogy a földalattit a víz összedöntené.

A nagyalföldi boglyaalakú gabonások elterjedési vonalát eddig tehát csupán három helység jelzi: *Csökmő*, *Szegvár*, *Kiskunfélegyháza*. Amiből nyilvánvaló, hogy *Bátky* fölhívása még mándig időszerű!

Madarassy László.

Tiszai halászat a XVII. században.

Az Ónod várához tartozó uradalomról 1689. évben felvett urbariumban leírás maradt ránk az egykori tiszai halászatról.¹ A nagy kiterjedésű uradalom tulajdonosai ez időben a Rákóczi-árvák (Juliánna és Ferenc) voltak, az összeírást pedig az összes Rákóczi-javak igazgatójának, Klobusiczky Ferencnek utasítására Bajomi János készítette.

Az ónodi uradalomhoz 50 birtok (város, falu, puszta) tartozott részben vagy egészben. Ezek szokásos urbánális leírását az összeírást végző Bajomi esetenként megtoldotta az egyes birtokok települési és gazdasági viszonyaira igen becses adatokat nyújtó színesebb leírásokkal és megjegyzésekkel. Így *Kesznyeten* falunál a halászati jog gyakorlásának rendje mellett magáról a halászat módjáról is bővebben szólt.

A Tisza és Sajó szögében fekvő *Kesznyeten* (ma Sajókesznyeten) falu az összeírás idejében teljesen elhagyott volt.² Előbb jobbágyok és szabad hajduk lakták, de a kuruc—labanc háborúzás idején ezek egy-

¹ *L. Bátky Zsigmond*: Boglyakemence alakú gabonások és egyéb építmények a Nagyalföldről. „A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának Értesítője” 1903. évf. 311. l.

² *L. Bartucz Lajos*: Adatok a nagy magyar Alföld népi építkezéséhez. „A M. N. M. Népr. Oszt. Értesítője” 1910. évf. 51. l.

¹ U. et C. fasc. 23, ns 13. Orsz. Ltár.

² A falu felelése illette a Rákóczi árvákat, másik fele — egyébként osztatlanul — Rákóczi Erzsébetet, Erdődynt.